

Prof. Dr. Tahsin Yücel
Fransız Dili ve Edebiyatı
Anabilim Dalı

DİL DEVRİMİNİN GELİŞİMİ

Bugün bulunduğumuz noktadan bakılınca, dil devrimi tüm devrimlerimiz içinde ereğine en çok yaklaşmış olanı, bir başka deyişle, en başarılısı olarak görünüyor. Ama en az anlaşılan devrimimiz de gene dil devrimi. Somut gerçekleri bir yana bırakıp kendi kişisel eğilimlerine göre kuram üretmeyi daha çekici bulduklarından olacak, örneğin Claude Hagège gibi saygın dilbilimciler bile insanı şaşırtacak ölçüde yanıtlıyorlar bu konuda; daha da kötüsü, gerçeği tersine çeviriyorlar. Böylece, Türk dil devriminin amacı halkın yüzde doksan dokuzuna yaklaşan bir çoğunluğu için erişilmez kalmış yapay bir ekin dilini bırakıp kendi anadiline dayalı bir ekin dili oluşturmakken, onlar tüm halkın konuştuğu dili bırakıp yapay bir ekin dili kurmak olduğunu ileri sürebiliyor, hatta öncüsünün kişisel iktidarını güçlendirme yolunda bir çaba olarak niteleyebiliyorlar¹. Gerçekte, Atatürk ve izleyicileri, kişisel iktidarlarını güçlendirmek şöyle dursun, halka kendi dilini geri vermek, toplum yaşamına daha etkin bir biçimde katılabilmesi için, türkçeyi yazından bilime, tüm ekinsel alanlarda geçerli bir dil düzeyine getirmek isterler. Bunu anlamak da zor değildir: XIII. yüzyıldan XX. yüzyılın başlarına dek Osmanlı İmparatorluğu'nun yönetim ve yazın dili olan osmanlıca ancak belli bir eğitimden geçmiş kişilerin erişebildiği saygın bir yazı dilidir; ama, Cumhuriyet'in ilk yıllarında, ülkemizdeki okur yazar sayısı yüzde beşe zor ulaştığına, osmanlıcaı anlayıp kullanabilmek için de okur yazar olmak yetmediğine göre, bu kişilerin sayısının çok sınırlı kaldığını söylemek bile gerekmez.

Dil devrimini yanlış yorumlayanların başlıca yanılma nedenlerinden biri de osmanlıcaı "eskil" bir dil olarak düşünmeleridir. Oysa bu dil "eskil" dillere hiç mi hiç benzemez: konuşulmuş ya da yazılmış, konuşulan ya da yazılan herhangi bir dilin eski bir evresine bağlanmak şöyle dursun, yüzyıllar

¹ Bkz. Cl. Hagège, *L'homme de paroles*, Paris, Fayard (Folio Essais), 1987.

çinde, ulusumuzun anadiliyle hiçbir akrabalığı, hiçbir yakınlığı bulunmayan iki yabancı dilden: arapçayla farsçadan yola çıkılarak oluşturulur, anadilin sözdizimi üzerine, gittikçe artan bir oranda, bu iki dilin sözcükleri aşılır. Bu yabancı sözcük alımının geçerli bir nedeni de yoktur, anadilin boşluklarını yabancı öğelerle doldurmak bile söz konusu değildir: halkın konuştuğu dilin sözcüklerinin, bu arada dilbilgisel biçimlerinin, köklerinin ve eklerinin yerine bu iki dilin birimleri getirilir. Üstelik, bu aykırı tutum yüzyıllar boyunca, kesintisiz bir biçimde sürüp gider. Böylece, ister istemez, türkçe sözcüklerin gittikçe enderleştiği, gittikçe daha zor tanındığı ve sonunda türkçeden çok, arapça ve acemce sesi vermeye başladığı aykırı bir yazı diline ya da, isterseniz, iki kez melez bir dile, bir tür tersine *pidgin*'e ulaşılır. Bu tuhaf dilin Türkler'in tarihinde belirli bir yeri bulunduğu kuşku götürmez, ama türkçenin bir evresini oluşturmadığını da önemle vurgulamak gerekir.

Türk toplumunun tümü ya da büyük bir çoğunluğu osmanlıca'yı benimsenmiş, anlamış ve konuşmuş olsaydı, bir ölçüde böyle bir şeyden söz edilebilirdi. Ne var ki, konuşulan bir dil değildir; üstelik, bir tür güç, bilgi ve incelik simgesi olan bu yazı dilini elinde tutan iktidarın onu uyruklarına öğretmek gibi bir kaygısı da yoktur. Bir kez, başka nice iktidarlar gibi o da eskil ya da halkın dilinden ayrı bir dil kullanımını ayrıcalıklı bir üstünlük belirtisi olarak görür. Sonra, bilindiği gibi, Osmanlılar güçleri arttığı ölçüde kendi halklarından kopar, yüksek görevlilerini fethettikleri ülkelerin uyrukları arasından seçer, "Osmanlı" değil de "Türk" olarak nitelenmeyi bile bir aşağılama sayarlar. Kısacası, Osmanlı yazı dili iktidarın bir ayrıcalığı olarak kalır, ayrıcalıklı dilden konuşma diline birtakım sızmalar olursa da bu olgu daha çok başkent ve çevresinde gerçekleşir: kimi yazınsal, hukuksal, yönetsel terimler günlük dile geçer ve türkçe karşılıkları yerine arapça ve acemce sözcükler kullanmak olumlu bir etki uyandırır. Ama merkezlerden uzaklaştıkça bu eğilim azalır, yapay yazı dilinin konuşma dili üzerinde görece de olsa bir etkisi bulunduğu yadsınmaması bile, osmanlıca başkentte de herhangi bir dönemde konuşulan bir dil konumuna erişmiş olduğunu söylemek zordur. Bu bakımdan, gölge tiyatromuzun başlıca iki kişisini: yerli yersiz konuştuğu osmanlıca'yı simgeleştiren Hacivat'la bu fazla bilgiç ve fazla karmaşık dil karşısında sürekli başkaldıran halk adamı Karagöz arasındaki indirgenmez karşıtlığı vurgulamak gerekir. İki dilin her birinin ayrı bir ekini taşıması bu karşıtlığa daha bir gerçeklik kazandırır. Böylece, osmanlıca yazılmış büyük yapıtlar hiçbir zaman ortak bir ölçüt durumuna

gelemezken, konuşulan, ama aynı zamanda ve her şeye karşın bir ekin dili olan türkçe bu konuma Dede Korkut, Yunus Emre, Karacaoğlan vb. gibi halk sanatçılarıyla oldukça kolay erişir. Demek ki, bir kez daha, iççağrılarını da, kullanıcıları da birbirinden farklı, hatta birbirine karşıt iki ayrı dil söz konusudur.

Öyleyse, 1860'a doğru, Tanzimat döneminde, yani Atatürk'ün doğumundan yirmi yıl önce başlayan, ama Cumhuriyet döneminde, 30'lu yıllarda, Atatürk'ün öncülüğünde, çok daha düzenli, çok daha kapsamlı ve çok daha etkin bir biçimde yeniden başlatılan Türk dil devriminin her şeyden önce bu ayrılıktan yola çıkılarak tanımlanması gerekir: daha kolay ve daha tutarlı bir yazı diline ulaşmak için arapça ve farsçadan alınmış çok sayıda sözcüğün ve dilbilimsel biçimin elenmesi değildir dil devrimi, konuşulan dilden yola çıkılarak ve çok zor erişilebilen osmanlıca tümünden bir yana bırakılarak bir ekin dilinin (yazılı ve sözlü bir ekin dilinin) geliştirilmesidir.

Şu var ki, nerdeyse herkes az çok karıştırır bu olguyu, çünkü, çelişkin bir biçimde, ilk devrim çabaları osmanlıcanın tüm toplum düzleminde benimsenip kök salma konusunda büyük bir fırsat yakaladığı sırada başlar. Gerçekten de, Tanzimat dönemi bir yandan Osmanlı büyüklerinin, Batı illerini yitirdikten sonra, en sonunda Türk topluluğuna dönmek zorunda kaldıkları, bir yandan birbiri ardından Batı örnekçelerine uygun birtakım okulların açıldığı, bir yandan da, başta gazetecilik olmak üzere, her türlü yayıncılık etkinliğinin gelişmeye başladığı dönemdir. Gerek okullar, gerek yayıncılık yazı dilinin gelişmesine aracılık eden ayrıcalıklı alanlardır. Görünüşe bakılırsa, osmanlıca özellikle bu dönemde tüm Türkler'in yazı dili olarak algılanır. Ama bu yazı dili Batı ekininin kazanımlarını yüklenmekte yetersiz kalır; üstelik, bu yetersiz dile erişebilmek için uzun çabalara girişmek, arapça ve farsçanın "birçok özelliğini öğrenmek" gerekir². Gerçekçi Osmanlı aydınları olan ilk gazeteciler, ellerinin altındaki ekin dilini kullanmayı sürdürdükleri sürece, geniş kitlenin kendilerini anlamasının olanaksız olduğunu anlamakta gecikmezler.

Bunun sonucu olarak, bir yandan Batı kökenli yeni kavramları aktarabilmek için, ama hep arapça ya da farsçadan yola çıkarak, yeni

² B. Vardar, "Atatürk et la rénovation de la langue turque", *Dilbilim-VI*, İstanbul, Edebiyat Fakültesi, 1981.

kavramlar üretirler, bir yandan da, kitlece daha kolay anlaşılacak umuduyla, fazla zor buldukları kimi osmanlıca sözcüklerin yerini halk kökenli sözcüklere verirler. Ne var ki, bu dilsel “karışım” iki yanı da keskin bir bıçak gibi işler: yerli öğeler kadar da osmanlıca öğelerle yüklenirken, birincisinden daha kötü bir yazı diline ulaşılır, çünkü hem bağdaşıklıkta yoksundur, hem de tatsız bir karışıklığa yol açar: osmanlıcanın bu yeni biçimini Türk yazı dili gibi görme eğilimi bu dönemde başlar. Böylece, bu dönemde (XIX. yüzyıl sonu ve XX. yüzyıl başlarında) yaratılan yabancı kökenli pek çok sözcük kimilerince ulusal kalımdan sayılır ve şiddetle savunulur. Bu açıdan bakılınca, çok sayıda osmanlıca ögenin konuşulan türkçeye osmanlıcadan türkçeye doğru giden bu geçiş döneminde sızdığını, 1923’te bile, tüm ülkede okur yazar oranının %5’i geçmemesine karşın, osmanlıcanın en çok bu dönemde “türkleştiği”ni söylemek hiç de abartmalı olmaz. Ne olursa olsun, *Tercüman-ı Ahval*’in kurucusu (1860) ve devrimin başlatıcısı Şinasi’nin bile yazılarında en fazla %33 oranında türkçe sözcük kullanabilmesi bu dönemde osmanlıcanın yazı diline ne denli egemen olduğunu ortaya koymaya yeter.

Cumhuriyet dilsel sorunları bu durumda bulur: bir yandan, Osmanlı yazı dilinin çağdaş bilimlerin ve çağdaş felsefenin kavramlarını üstlenmekte yetersiz kaldığı saptanır, bir yandan bu dilin belirgin özelliği olan bağdaşım yokluğu fazlasıyla rahatsız edici bulunur. Yeni yönetimin kurucusunun siyasal ve ekinel eğilimleri ve birbiri ardından gerçekleştirmeye giriştiği toplumsal ve ekinel devrimler de göz önüne alınınca, köklü bir dil devrimi kaçınılmaz görünür. Ama, söylediğimiz gibi, bu kez dizgesel bir dil devrimi söz konusudur: Bu dizgesel devrimse, birbirinden belirleyici iki temel edime: abece devrimi ve sözlükbilimsel yenilemeye dayandırılır, başarı da öncelikle öğretim devriminden ve basının gelişmesinden beklenir.

1928’de gerçekleştirilen abece devrimi “özellikle sesliler açısından çok yetersiz olan Arap yazısı”nın atılması ve “Latin abecesinden yola çıkılarak türkçenin ses düzenine kesinlikle uyacak biçimde hazırlanan yeni Türk abecesi”nin benimsenmesidir³. Kimileri bu değişikliği bizi geçmişimizden koparan kısır ve zararlı bir girişim olarak nitelerler, oysa çok önemli sonuçlar sağlar:

³ A.y., s. 19.

1) ÷lkede okuryazarlığın artışı, dolayısıyla öğretimin gelişimini alabildiğine kolaylaştırır;

2) Arap abecesinin kullanımında tam tersi olmuşken, arapçanın ve farsçanın biçimlerini türkçenin ses kurallarına uymaya zorlar;

3) yabancı biçimlerin gerçek konumlarını ortaya çıkarır, böylece, gittikçe daha bilinçli kullanıcıların bu yabancı biçimlerden rahatsızlık duymalarına neden olur.

Sözlükbilimsel yenilemeye gelince,

1) dilin güncel durumuyla hiç mi hiç bağdaşmayan yabancı sözcük ve deyimlerin yerine türkçelerini koymayı;

2) yabancı kökenli ve karmaşık terimleri atmayı ve türkçeyi geniş ölçüde yerli bir bilimsel, felsefel, hukuksal ve yönetsel terimler bütünüyle donatmayı;

3) bu terimler bütününe bir tür çeviri yoluyla Batı bilimlerinin ve Batı düşüncesinin terimlerini de eklemeyi amaçlar.

Kolaylıkla görülebileceği gibi, söz konusu yenileme her şeyden önce anadilin kaynaklarına bir dönüş olarak tanımlanır. Atatürk'ün 1932 yılında kurduğu Türk Dil Kurumu, tüm ÷lke düzeyinde, sözlü ve yazılı dilsel verileri araştırmaya girişmiş, bu çabalar sonunda, yeni yaratımlar için de yol gösterici bir nitelik taşıyacak iki temel yapıt oluşturmuştur: eski türkçe metinler üzerinde yapılan belirlemelerin ürünü olan *Tarama Sözlüğü* ve ÷lkenin değişik yörelerinde girişilen sözlü kullanım araştırmalarının ürünü olan *Derleme Sözlüğü*. Dilin yapısı üzerindeki araştırmalarla aynı zamanda yürütölen bu saptama ve derleme çalışmaları, daha sonuçlandırılmalarından önce, kimi kavramsal boşlukları doldurmak ya da söylenmesi ve kavranması fazla zor ve yabancılığı fazla belli yabancı kökenli sözcüklerin yerine konulmak üzere, unutulmuş ya da bölgesel öğelerin genel kullanıma sokulmalarını sağlar. Türkçenin ayırıcı bir özelliği olan ses uyumu da bu konuda belirleyici bir işlev yüklenir: kullanıcıyı daha duyarlı kılar, dilinin kurallarına uymayan yabancı kökenli sözcükleri daha soğuk karşılamasına neden olur⁴.

⁴ Çünkü Türk dil devrimi hiçbir zaman dıştan gelen her öğeyi atmaya yönelik bir arılık edimi olmamıştır.

Bütün bunlar gerek eski metinlerden, gerek bölgesel ağızlardan alınarak kullanıma sokulan sözcüklerin sayısı (örneğin *aklanmak, arı, arıtmak, bağlam, boy, evren, giysi, konuk, nicelik, oran, sanı, sonuç, tanık, yanıt, yargı*, vb. eski metinlerden derlenmiş sözcüklerdir, *alan, asalak, eksen, kuşku, sapak, sıvı, yoğun, uyumsuz*, vb.'siyse bölgesel ağızlardan alınmış sözcüklerdir) konuşulmuş ve konuşulmakta olan türkçenin zenginliğine tanıklık eder, yeniden kullanılmaya başlamaları da yazı diline daha şimdiden belirli bir bağdaşıklık kazandırır⁵. İşin ilginç yanı, yerel kaynaklardan elde edilen kimi öğelerin bilimsel ya da felsefel terim işlevini bile yükledikleri olur.

Bununla birlikte, dilin bağdaşılaştırılması yanında, çağdaş ekinin verilerini üstlenmesi de söz konusu olduğundan, dil devrimi her şeyden önce bir yeni sözlükbirim yaratımı etkinliğidir ve yerli öğelerden yola çıkılarak sözlükbirim üretmek için her yönüne başvurulur. Böylece, 1937'de yazdığı küçük *Geometri* kitabında, Atatürk bu alanın terimlerinin büyük bir bölümünü yeniler. Türk Dil Kurumu onlarca terim sözlüğü yayımlayarak fizik ya da ruhbilimden yazına ve spora dek uzanan birçok alan için türkçe terimler önerir. Bu çabalar öğretim alanında belirleyici bir işlev yüklenir: öğrenci, osmanlıcanın çetrefil terimleri yerine, yeni üretilmiş, ama biçimleriyle daha şimdiden tanıdık terimlerle karşı karşıya gelir. Ama devrimin benimsenmesinde en büyük işlevi bilinçli yazar ve çevirmenlerimiz gerçekleştirir: kimileri yapıtlarında yeni sözcüklere verdikleri yerle onları bir anlamda "doğallaştırarak" yaparlar bunu, kimileri, Nurullah Ataç ya da Melih Cevdet Anday gibi, kendileri de yeni sözcükler yaratarak, kimileriye, Yaşar Kemal gibi, yeni yeni oluşmakta olan yazı dilini kendi bölgesel ağızlarının zenginlikleriyle işleyerek.

Bırakılmış ya da bölgesel kalmış türkçe sözcüklerin yeniden kullanıma sokulmasına eklenen yeni sözcük üretimi etkinliği üç yaratım biçimine: *bileştirim, türetim* ve *kaplam* yöntemlerine başvurularak gerçekleştirilir. Böylece, günümüz türkçesinde *akaryakıt, içgüdü, önsezi, önsöz, sağduyu, sonek* gibi devrim etkinlikleri sırasında üretilmiş, ama nerdeyse herkesçe benimsenmiş birçok bileşik sözcük buluruz. Aynı biçimde, *el/al* ve *ım/im* gibi soneklerin yeniden kullanıma sokulmasıyla türkçeye pek çok yeni sözcük katılmıştır. Yeni kazanımların bir bölümünü de varolan bir sözcüğü

⁵ Daha çok örnek için bkz. Ö. A. Aksoy, *Gelişen ve özleşen dilimiz*, Ankara, TDK, 1975.

yeni bir anlamla donatmak biçiminde tanımlayabileceğimiz kaplam sürecine borçlu olduğumuzu söyleyebiliriz⁶.

Ne olursa olsun, dil devriminin büyük ölçüde amacına ulaştığı görülüyor: bugün, tıp ve kimya gibi birkaç alan bir yana bırakılacak olursa, bilgi-işlem de içinde olmak üzere, birçok bilim dalında geniş ölçüde yeterli bir türkçe terimler toplamı var, dilbilim ve göstergebilim gibi kimi alanlardaysa, türkçe terim oranı nerdeyse yüzde yüze ulaşmakta. Bu gelişmenin en önemli kanıtlarından biri de Saussure, Lévi-Strauss, Foucault, Barthes gibi yazarların çok fazla terim sorunuyla karşılaşmadan, osmanlıca terimlere de başvurulmadan türkçeye çevrilebilmiş olması.

Yazın dili ve günlük dil konusunda da aynı şey. Yaklaşık altmış yıl önce, romancı ve denemecilerimizin yapıtlarında türkçe sözcük oranı %35, %40 oranındaydı; bugün bu oran %90, %95 düzeyinde; üstelik, kuramsal açıdan dil devrimine karşı çıkanlar bile devrimin getirilerinden bol bol yararlanıyorlar. Öte yandan, başlangıçta dil devrimi yazı ya da ekin dilini fazla uzaklaşmış olduğu konuşma diline yaklaştırmak düşüncesiyle tasarlanmışken, bugün konuşma dili yazı dilini yakından izliyor, bu nedenle de yabancı kökenli sözcükler yerine önerilen yeni türkçe sözcükleri nerdeyse günü gününe benimseyiveriyor. *Belge (vesika)*, *bitki (nebat)*, *görev (vazife)*, *ilgi (alâka)*, *seçenek (alternatif)*, *sorun (mesele)*, *sözcük (kelime)*, *sözlük (lugat)*, *yasa (kanun)*, *yayın (neşriyat)* bunlardan yalnızca birkaçı. Öyleyse Türk toplumunun yirmi otuz yıllık bir süreden beri yeterince zengin, yeterince bağdaşık, yeterince nedenli, her şeyden önce de kolaylıkla erişilebilir bir ekin dili bulunduğu söylenebilir. Bu da dil devrimimizin amacına büyük ölçüde ulaştığını gösterir.

Ama bunun hiç de kolay olmadığını söylemek bile gerekmez.

Dil devriminin her zaman karşıtları olmuştur, bugün de var: birtakım aydınlarımız bu devrimi her şeyden önce Osmanlı ekininin yadsınması olarak görüyor, tarihsel ve ekinel zenginliğimizin ayrılmaz parçalarını oluşturan birçok yapıtı unutulmuş gömerek geçmişle bağlarımızı kopardığını söylüyorlar. Hiç kuşkusuz, Osmanlı öğretimiyle karşılaştırılması bile haksızlık olacak Cumhuriyet dönemi öğretiminin nicelik ve niteliği göz

⁶ *Patika* anlamında kullanılan *izlek* sözcüğünün *tema* anlamında da kullanılmaya başlaması gibi.

önüne alınınca, bugün bu eski yapıtları okuyup değerlendirebilecek bireylerin sayısının aynı düzeyde Osmanlı uyruklarının sayısından çok daha fazla olduğu ileri sürülebilir. İçinde bulunduğumuz şu doksanlı yıllarda, altı ayda yayımladığımız kitap sayısının Osmanlı dönemlerinde yüz yılda yayımlanan kitap sayısından daha fazla olduğu da ileri sürülebilir. Bununla birlikte, 1950 yılından başlamak üzere, dil devrimi karşıtlığının gittikçe daha düzenli, gittikçe daha ezici bir baskıya dönüştüğünü de biliyoruz.

Böylece, Demokrat Parti iktidarının oyladığı ilk yasalardan biri Anayasa'nın eski diline dönme yasası olur, dil devriminden yana olanlar komünist olarak nitelenir, daha sonra, 1960, 1973 ve 1979 yıllarındaki birkaç aylık soluklanma dönemleri bir yana bırakılacak olursa, tüm iktidarlar dil devrimine karşı bir tutum benimser: herkesçe benimsenmiş yeni terimlerin okullarda kullanımını yasaklayan genelgeler yayımlayan ya da okul kitaplarını yeni kuşaklarca anlaşılması olanaksız osmanlıca terimlerle doldurtan milli eğitim bakanları, kendilerinin de sık sık kullandıkları yeni sözcüklerin bile radyo ve televizyonda kullanılmasını yasaklayan TRT genel müdürleri görülür. En sonunda da 1980 askeri yönetimi Atatürk'ün kurduğu Türk Dil Kurumu'nu kapatır. Ama tüm bu karşı çabalar hiçbir sonuç vermez: dil devrimi, iktidarlardan bağımsız olarak ve iktidarlara karşı, gelişimini hep sürdürür. Hem de öyle güçlenerek sürdürür ki, nerdeyse kendisine yönelen baskı çabalarıyla beslendiği söylenebilir.

Bunun nedeni, toplumsal ve ekinse bir gereksinimden doğan devrimin dilbilimsel bir olguya dönüşmüş olmasıdır. Dillerin evriminde her zaman belirleyici bir etken olan *örneksime* olgusunun yeni bir biçimi söz konusudur: bir kazanım bir başka kazanımı çağırır. Dil devrimi tasarısı hiçbir zaman yabancı kökenli öğelerin elenmesi olmamıştır, hele bu öğeler yerleşik dilde kök salmış öğeler olduğu zaman. Bununla birlikte, bu tür yabancı öğelerin sayıları azaldıkça, türkçe birimlerden uzaklıkları gittikçe daha güçlü bir biçimde algılanır ve varlıkları kullanıcıyı gittikçe daha çok rahatsız eder. Örneğin *müddeiumumi* söylenmesi ve anlamının kavranması zor bir yabancı sözcüktür: bunun yerine önerilen *savcı* sözcüğü yıllar içinde yavaş yavaş benimsenir. Ama, bir kez yerleştikten sonra, aynı kavram alanına giren, ama bize pek de aykırı gelmeyen yabancı kökenli *hakim* sözcüğü de bizi dil duyarlığımızda rahatsız etmeye başlar ve yerini *yargıç* sözcüğüne bırakmakta gecikmez. Aynı biçimde, Melih Cevdet Anday'ın yazılarında kendi yaratımı *sözcük*'ü kullanması dilimizin en yaygın

sözcüklerinden biri olan *kelime*'nin yerini bu yeni öğeye bırakması için yeterli olur. Yeni yaratımların bir gün içinde tutunup tutunmadığı bile görülür: siyasal bir önder gazetecilerin önünde *seçenek* sözcüğünü kullanınca, ertesi gün hemen herkes bu sözcüğü yüz yıllık bir sözcük gibi kullanmaya başlar.

Böylece, siyasal koşullar ne olursa olsun, yeni öğelerin yerleşim hızı eşçarpanlı dizileri düşündürür: belirli bir "doyum" noktasına erişildikten sonra, türkçe yapısına uygun olan ve belli bir boşluğu doldurma olasılığı bulunan her yeni bireysel sözü ortak ve yerleşik bir söze dönüştürüp kendi yapısına katar. Bu nedenle, yakın bir döneme değin çok tartışılan Türk dil devrimi artık ateşli tartışmalara konu olmamakta, hâlâ tartışmayı sürdürmeyi deneyen kişiler de bunu fazla inanmadan, alışkanlıkla sürdürmekte, her birinin hiç hoşlanmadığı ya da çok beğendiği yüz dolayında sözcük bir yana bırakılacak olursa, onlar da ister istemez karşıtlarının kullandığı dili kullanmaktadır⁷.

Sonuç olarak, sözünü ettiğimiz "doyum" noktasının aynı zamanda dilimizin ulaştığı denge noktası olduğu söylenebilir.

Summary:

Tahsin Yücel in this paper reveals the historical causes of the language reform, which begins at the Period of the Ottoman reformation, accelerates during the Republican era and finally culminates in the prevalence of Turkish as a sufficient language of culture. Hence, the viability of the language reform is shown from a linguistic standpoint by Prof. Yücel.

⁷ Bkz. T. Yücel, *Dil devrimi ve sonuçları*, İstanbul, İyi Şeyler Yayınları, 1997.

